

KS. BOGUSŁAW MIGUT

NIEDZIELA DNIEM CZŁOWIEKA

Z opisu stworzenia człowieka w Księdze Rodzaju, i to zarówno według tradycji kapłańskiej (Rdz 1, 26-30), rozpoczynającej swój opis formułą: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam”, jak i według tradycji jahwistycznej (2, 4-7, 18-24), ukazującej człowieka lepionego z miłością przez Boga z prochu ziemi, w którego nozdrza Bóg tchnął „tchnienie życia”, wynika podstawowa relacja człowieka do Boga. Niedziela poświęcona jest odnowieniu tej relacji, w wyniku której człowiek umacnia w sobie obraz Boga, przypomina sobie, że jest ulepiony z prochu (wyznaje swoją kruchość) i dlatego jeszcze bardziej pragnie „tchnienia życia”

Niedzieli, w perspektywie tajemnicy człowieka (*dies hominis*), przez Boga stworzonego i zbawionego, poświęca Jan Paweł II rozdział IV Listu apostołskiego *Dies Domini* (55-73; dalej skrót: DD). Zagadnienie to zostało ujęte przez Papieża w następujących punktach: 1) „pełnia radości” Chrystusa; 2) wypełnienie szabatu; 3) dzień odpoczynku; 4) dzień solidarności. Już sam podział wskazuje na związek podstawowych prawd antropologii chrześcijańskiej ze świętowaniem niedzieli. I tak dla człowieka, powołanego do życia z Bogiem (stworzonego ku Bogu), radością i szczęściem jest każda świadomość obecności i bliskości Boga. Poza tym skutkiem przebywania z Bogiem jest napełnienie się Jego życiem, świętością i łaską, co jest drogą do stawania się nowym, wyzwolonym stworzeniem. W tym aspekcie niedziela jest spełnieniem idei szabatu. Szabat bowiem, a za nim niedziela, jest świętowaniem, czyli otwieraniem się człowieka na uświęcanie, stawaniem się świętym mocą świętości Boga. Narzędziem i wyrazem dążenia do radości i świętości jest odpoczynek niedzielny jako czas dany Bogu, a przez Niego sobie same-

mu dla pogłębienia świadomości bycia nowym stworzeniem – dzieckiem Bożym i patrzenia z tej perspektywy na innych ludzi. Stąd niedziela jest dniem solidarności ze wszystkimi ludźmi. Odpoczynek niedzielny ma być w służbie radości i świętości człowieka. Solidarność z innymi ludźmi, a zwłaszcza szczególna jej forma – służba na rzecz bliźnich, ma być owocem radości i świętości.

NIEDZIELA DNIEM RADOŚCI

Z istoty swej niedziela przypomina, że człowiek został stworzony do szczęścia i radości z Bogiem, że Bóg zbliżył się do człowieka w Jezusie Chrystusie przez Jego zbawcze tajemnice wcielenia, ziemskiego życia, męki, śmierci i zmartwychwstania oraz przez dokonujące się ciągle, jako dopełnienie zbawczego dzieła Chrystusa, uświęcające dzieło Ducha Świętego.

Wskazuje ona na największe źródło radości i szczęścia człowieka – Trójjedyne Boga, będącego źródłem jego istnienia, a po grzechu pierwotnym źródłem jego odkupienia i zbawienia oraz odnowienia i uświęcenia jego upadłej natury¹ Niedziela – dzień Pański pokazuje szczególną bliskość Boga w Jezusie Chrystusie i wzywa do nieustannej radości z udziału w odnowionym stworzeniu (w Chrystusie człowiek na nowo stał się dzieckiem Bożym), czyli w tajemnicy dokonanej przez Chrystusa odkupienia i zbawienia. Tajemnica ta, zapoczątkowana we wcieleniu, spełniana w całym życiu ziemskim Jezusa, dokonana w Jego ofierze życia na krzyżu, znajduje swe zwieńczenie w ponadczasowym zmartwychwstaniu, związanym w wymiarze czasu przez Pismo święte z „pierwszym dniem po szabacie” Niedziela, będąc świętowaniem zmartwychwstania, jest więc świętowaniem odnowionego stworzenia człowieka, wyrwania go z niewoli szatana, grzechu i śmierci. Na tej podstawie jest ona spełnieniem tego, co było treścią szabatu (nowe stworzenie, wyzwolenie). Niedziela wskazuje na tajemnicę wcielenia, na całe dzieło zbawcze Chrystusa (zmartwychwstanie, wniebowstąpienie i wieńczące je zesłanie Ducha Świętego), dzięki któremu człowiek odnajduje swą wielkość i godność. Będąc dniem Pańskim (*Dominica*), uzmysławia ona, że człowiek jedynie w Jezusie Chrystusie może odkryć zarówno Boga, jak i siebie same-

¹ „[...] w tym dniu Jezus Chrystus zmartwychwstał i zesłał na Apostołów Ducha Świętego” (Wspomnienie tajemnicy dnia w niedzielę w II i III Modlitwie eucharystycznej).

go. Jezus Chrystus jest bowiem „oknem wglądowym” zarówno w twarz stworzenia, jak i Stwórcy. Jest On doskonałym obrazem i objawieniem człowieka wedle zamysłu Bożego. *Deus-homo* – Bóg-człowiek jest drogą Boga do człowieka. Jak wielką wartość przedstawia człowiek w oczach Boga, skoro pomimo grzechu obciążającego człowieka Bóg staje się człowiekiem. Wydarzenie Boga-człowieka pozwala wejść, wnikać człowiekowi w tajemnicę Jedyne w Trójcy Boga oraz w tajemnicę swojej wielkości. Bóg-człowiek objawia też człowiekowi rozmiar jego grzechu, jego niewierność wobec Boga i siebie samego oraz konieczność interwencji Boga dla uratowania i zbawienia człowieka. Wydarzenie to ukazuje, jak wielka jest miłość Boga, który obdarza nią człowieka, wiedząc, że zostanie przezeń odrzucona. Miłość bowiem jest silniejsza od grzechu. Bóg-człowiek objawia Boga jako Ojca, ludzi zaś jako dzieci Ojca² W Chrystusie człowiek odnajduje radość bycia dzieckiem Bożym, odkrywa, że nie jest niewolnikiem, lecz synem³ Na wszystkie te treści, tak mocno obecne w nauczaniu Jana Pawła II, jako na źródło chrześcijańskiej radości wskazuje niedziela.

Niedziela właśnie daje szansę *z a c z e r p n i ę c i a* ze źródła radości. Jest ona bowiem szczególnym dniem spotkania ze Zmartwychwstałym i rozpoznania Go, zwłaszcza podczas łamania chleba (Łk 24, 30-32) – w Eucharystii. Jan Paweł II, odwołując się do adhortacji Pawła VI *Gaudete in Domino*⁴, podkreśla prawdę, że właśnie w Eucharystii „«[...] sam Chrystus ukrzyżowany i uwielbiony przechodzi pośród swoich uczniów, aby ich także ogarnąć odnawiającą mocą zmartwychwstania». Tu na ziemi jest to zwieńczenie przymierza miłości między Bogiem a Jego ludem: jest to znak i źródło chrześcijańskiej radości, która przygotowuje nas na wiekuiste święto” (DD 105). Łaską uczestnictwa w Eucharystii, jako sakramencie spotkania ze Zmartwychwstałym, jest pokój, dar związany ściśle z osobą Ducha Świętego – największego daru dla wierzących. Duch Święty jako *Parákletos* jest zaś dawcą prawdziwego pokoju, będącego rzeczywistością dynamiczną, przenikającą całego człowieka, napętlającą go radością i wewnętrzną harmonią. Duch Święty jest sprawcą największej radości w sercu człowieka. Jest to radość z bycia człowiekiem, stworzonym i zbawionym przez Boga z miłości.

² T. S t y c z e ń. Wstęp do: *Le Encicliche di Giovanni Paolo II*. Milano 1994 s. VII-XVIII; por. A. S z o s t e k. *Antropologia „Redemptor hominis”* „Roczniki Filozoficzne” 33-34:1985-1986 z. 2 s. 41-55; t e n ż e. „Pozwólcie Chrystusowi mówić do człowieka” *W piętnastolecie pontyfikatu Jana Pawła II*. „Ethos” 6:1993 s. 21-32.

³ Por. J a n P a w e ł I I. *Przekroczyć próg nadziei*. Lublin 1994 s. 164-166.

⁴ „Acta Apostolicae Sedis” 67:1975 s. 295.

Niedziela jest też s z k o ł ą radości, „[...] dniem sprzyjającym kształtowaniu w sobie postawy radości przez odkrywanie jej prawdziwych cech i głębokich korzeni” (DD 57). Radość, jak stwierdza Papież, „[...] bywa bowiem mylona z przelotnym doznaniem zaspokojenia i przyjemności, które często upaja zmysły i uczucia, później jednak pozostawia w sercu niedosyt, a czasem gorycz” (tamże). W ujęciu chrześcijańskim jest ona najpierw darem Ducha Świętego, któremu też zawdzięcza swą trwałość i przynoszenie człowiekowi poczucia głębszego ukojenia, następnie jest „[...] cnotą, którą należy rozwijać” (por. tamże). Radość jest ściśle związana z teologalną cnotą nadziei i dlatego może występować również w czasie prób i doświadczeń⁵ Chrześcijańska niedziela uczy człowieka, że nie istnieje żadna sprzeczność między radością chrześcijańską a prawdziwymi radościami ludzkimi, które wręcz znajdują swą pełnię i fundament w radości uwielbionego Chrystusa (por. Dz 22, 24-31) – nowego Adama (DD 58). Człowiek uczy się tu, że prawdziwa radość jest owocem wolnego daru z siebie na wzór Chrystusa. Dla chrześcijanina ważne jest, aby wciąż na nowo odkrywał prawdziwe źródło radości w Chrystusie i w Jego zwycięskim krzyżu – centrum radości Kościoła. Chrystus przez swą dobrowolną ofiarę z życia, będącą aktem najwyższej wolności (por. J 10, 18; Hbr 2, 10. 17-18; 4, 15; 5, 7-9), wskazuje na trwały związek radości z miłością do Boga i ludzi. Niedziela, zwłaszcza poprzez Eucharystię, uczy, że źródłem i miarą radości jest solidarna i ofiarna miłość, która pochodzi od Boga⁶

NIEDZIELA PRAWDZIWYM ŚWIĘTOWANIEM

Definicja świętowania zawarta jest pośrednio w słowach Jezusa: „To szabat został ustanowiony dla człowieka” (Mk 2, 27). Szabat, a jeszcze bardziej jego wypełnienie – niedziela jest ze swej istoty darem służącym zbawieniu i uświęceniu człowieka. Świętowanie ukazuje Papież jako c z a s d a r o w a n y przez Boga człowiekowi, aby stawał się święty, aby mógł „[...] w pełni rozwinąć swoje walory ludzkie i duchowe” (DD 58). Papież stwierdza: „Kiedy Bóg mówi: «pamiętaj, abyś dzień święty święcił», słowo Jego nie tylko dotyczy jednego dnia w tygodniu. Dotyczy ono całego charakteru

⁵ *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań 1994 (dalej skrót: KKK) nr 1820.

⁶ Por. J. G r z e ś k o w i a k. *Liturgia dziś*. Katowice 1982 s. 426-436.

naszego życia. W tym naszym ludzkim życiu nieodzowny jest wymiar świętości. Jest on nieodzowny dla człowieka, ażeby bardziej «był» – ażeby pełniej realizował swe człowieczeństwo. I nieodzowny jest dla narodów i społeczeństw”⁷ Świątowanie jako droga do świętości, napelnianie się świętością Boga ma z jednej strony wymiar indywidualny: „[...] nikt nie zastąpi człowieka w jego osobistym spotkaniu z Bogiem [...] nie da się szukać i znajdować Boga inaczej niż w prawdziwej wewnętrznej wolności”⁸, a z drugiej wymiar społeczny: „Bóg pragnie swoją świętością ogarnąć nie tylko pojedynczego człowieka w jego wymiarze prywatnym, ale też całe rodziny, wszystkie ludzkie wspólnoty, całe narody i społeczeństwa: «Bądźcie świętymi, ponieważ ja jestem święty!» (Kpł 11, 44)”⁹ Takie pojmowanie świątowania uwidoczni się zwłaszcza w świetle teologii starotestamentalnego szabat i jego wypełnienia w chrześcijańskiej niedzieli¹⁰ Dlatego Papież, mówiąc o niedzieli jako dniu człowieka, nawiązuje do niedzieli w aspekcie wypełnienia szabat.

Świątowanie niedzieli, głównie przez uczestnictwo w Eucharystii, jest **ź r ó d ł e m u ś w i ę c e n i a c z ł o w i e k a**. Wynika to ze szczególnego, pełnego biblijnej symboliki, znaczenia tego dnia w historii zbawienia. Dzień szósty jest dniem człowieka, gdyż w tym dniu człowiek został stworzony, ale też zbawiony przez Syna Bożego na drzewie krzyża. Dzień siódmy (szabat) jest dniem Boga, który w tym dniu odpoczął po trudzie stwarzania i wszedł w relację z człowiekiem, czyniąc ten dzień początkiem historii. Niedziela, jako pierwszy dzień po szabacie, jest syntezą dnia Boga i dnia człowieka, jest ukoronowaniem obu dni w zmartwychwstaniu Chrystusa i zesłaniu Ducha Świętego. Stąd nazywana jest „dniem ósmym” i stanowi „sakrament” tych wydarzeń w ciągu całego roku w tygodniowym rytmie (por. DD 59-61). Z owego sakramentu człowiek ma czerpać, aby przeżywając w trudzie „cykle tygodni”, wejść do wiecznego „odpoczynienia Bożego” (por. Hbr 4, 1-11)¹¹

Istotą świątowania szabat, a w konsekwencji niedzieli, jest nie tylko oddanie czci Jedynemu Bogu, ale też **o c h r o n a g o d n o ś c i c z ł o w i e k a**. Pierwsze przykazanie: „Nie będziesz miał cudzych bogów obok mnie” wynika z prawdy, że człowiek tylko wtedy jest w pełni człowiekiem,

⁷ Czwarta pielgrzymka do Polski, homilia podczas Mszy św. w Lubaczowie, dnia 3 czerwca 1991. W: *Jan Paweł II. Pielgrzymki do Ojczyzny*. Kraków 1999 s. 598.

⁸ Tamże s. 598.

⁹ Tamże s. 598.

¹⁰ Por. E. B i a n c h i. *Niedziela dzień Pana, dzień człowieka*. Poznań 1998 s. 33-81

¹¹ Por. Ch. T h o m a s. *Tydzień*. W: *Słownik teologii biblijnej*. Red. X. Léon-Dufour. Tłum. i oprac. K. Romaniuk. Poznań 1973 s. 991.

gdy żyje w bezpośredniej relacji ze swym Stwórcą. Trzecie przykazanie stoi na straży tej bezpośredniości. Dzień święty święcić oznacza pamiętać o swym pochodzeniu i przeznaczeniu, o bezpośredniej relacji do Boga¹² Jan Paweł II, podkreślając ścisły i trwały związek dnia Boga z dniem człowieka, wskazuje na zawartą w przykazaniu: „Pamiętaj o dniu szabat, aby go uświęcić” (Wj 20, 8) troskę Boga o godność człowieka. Odpoczynek w dniu poświęconym Bogu nie jest dla człowieka uciążliwym obowiązkiem, ale ma mu pomóc w dostrzeżeniu jego żywotnej i wyzwalającej zależności od Stwórcy, a zarazem jego powołania do współpracy z dziełem Boga i do przyjęcia Bożej łaski. „Świętując «odpoczynek Boga», człowiek odnajduje w pełni samego siebie, co pozwala mu dostrzec, że dzień Pański jest do głębi przeniknięty Bożym błogosławieństwem (por. Rdz 2, 3) i dzięki temu obdarzony – podobnie jak ludzie i zwierzęta (por. Rdz 1, 22.28) – swoistą «płodnością»; wyraża się ona nade wszystko w tym, że ożywia i w pewnym sensie «pomnaża» sam czas, podsycając w człowieku – przez pamięć o żywym Bogu – radość życia oraz pragnienie rozwijania i dawania życia” (DD 61). Świętowanie niedzieli, stojąc na straży godności życia człowieka, jest też, według nauczania Jana Pawła II, ważnym czynnikiem budowania „nowej kultury życia ludzkiego”¹³

Celem świętowania dnia Pańskiego jest w y z w o l e n i e c z ł o w i e k a. Podstawowe zniewolenie – „bogowie obok” to grzech indywidualny (egoizm) i grzech społeczny (nieuporządkowane relacje z drugim człowiekiem, z innymi ludźmi). Ważne są same motywy nakazujące świętowanie dnia Pańskiego, utrwalone w uroczystych słowach Dekalogu, które należy odczytywać jako podstawy teologii i duchowości niedzieli:

Będziesz zwał na szabat, aby go święcić, jak ci nakazał Pan, Bóg twój. Sześć dni będziesz pracował i wykonywał wszelką twą pracę, lecz w siódmym dniu jest szabat Pana, Boga twego. Nie będziesz wykonywał żadnej pracy ani ty, ani twój syn, ani twoja córka, ani twój sługa, ani twoja służąca, ani twój wół, ani twój osioł, ani żadne twoje zwierzę, ani obcy, który przebywa w twoich bramach; aby wypoczął twój niewolnik i twoja niewolnica, jak i ty. Pamiętaj, że byłeś niewolnikiem w ziemi egipskiej i wyprowadził cię stamtąd Pan, Bóg twój, ręką mocną i wyciągniętym ramieniem: przeto ci nakazał Pan, Bóg twój, strzec dnia szabat (Pwt 5, 12-15).

¹² Czwarta pielgrzymka do Polski, homilia podczas Mszy św. w Koszalinie, dnia 1 czerwca 1991. W: *Jan Paweł II. Pielgrzymki do Ojczyzny* s. 564-566.

¹³ Por. *Evangelium vitae* rozdz. IV

„Zachowywanie szabatu ujawnia tu swą głęboką więź z dziełem wyzwolenia, jakiego Bóg dokonał dla swego ludu” (DD 62). To wyzwolenie dokonuje się jeszcze pełniej w Jezusie Chrystusie – „Panu szabatu” (Mk 2, 28), który wskazuje, że zachowywanie tego dnia wiąże się z jego wyzwalającym charakterem, zabezpieczającym jednocześnie prawa Boga i prawa człowieka. W tym świetle można lepiej zrozumieć, dlaczego chrześcijanie, głosiciele wyzwolenia dokonanego we Krwi Chrystusa, czuli się upoważnieni, aby przenieść ten sens szabatu na dzień zmartwychwstania. „Pascha Chrystusa wyzwoliła bowiem człowieka z niewoli daleko głębszej niż niewola nękająca uciśniony lud: z niewoli grzechu, która oddala człowieka od Boga, a także od samego siebie i od innych, wciąż na nowo zasiewając w dziejach ziarna zła i przemocy” (DD 63).

Świętowanie jest zadane człowiekowi i wiąże się z jego *i n i c j a t y w ą* i twórczym *w y s i ł k i e m*. Nie polega ono na bierności, a tym bardziej na lenistwie. Chrześcijańskie świętowanie jest odpowiedzią na uprzednie, obdarowujące działanie Boga. Zmierza ono, ze strony człowieka, ku jak najpełniejszemu spotkaniu z Bogiem i innymi ludźmi, które może dokonać się jedynie w Jezusie Chrystusie. Cała twórczość i zaangażowanie człowieka ma prowadzić do tego zjednoczenia.

ODPOCZYNEK NIEDZIELNY

Rozważanie na ten temat rozpoczyna Papież od stwierdzenia faktu, że współcześnie nie we wszystkich krajach niedziela, będąc ze swej natury dla chrześcijan dniem kultu, jest także dniem odpoczynku. Przypomina też, że dopiero od edyktu cesarza Konstantyna z 3 lipca 321 r. prawo państwowe uznało podział czasu na tygodnie, czyniąc „dzień słońca” dniem odpoczynku. Niezależnie od sytuacji historycznej czy politycznej niedziela jest dla chrześcijanina zawsze dniem poświęconym Panu, który jest dlań źródłem radości i świętości. Radość i świętowanie, przebywanie z Panem, ułatwia chrześcijaninowi fakt, że niedziela jest równocześnie dniem odpoczynku. Papież stwierdza: „Dla chrześcijan nie jest to sytuacja normalna, gdy niedziela, dzień święta i radości, nie jest także dniem odpoczynku, a w każdym razie trudno im «świętować» niedzielę, jeśli nie dysponują odpowiednią ilością wolnego czasu” (DD 64).

W nauczaniu społecznym Kościoła stwierdza się wyraźnie, że niedziela jako dzień odpoczynku jest ważna nie tylko dla chrześcijan, ale także dla wyznawców innych religii, a nawet dla niewierzących żyjących w krajach o wielowiekowej tradycji chrześcijańskiej. Niedziela jako dzień odpoczynku jest więc ważna dla wszystkich ludzi, gdyż:

1° wynika to z woli Boga, a tym samym z natury człowieka: „[...] odpoczynek jest rzeczą «świętą», pozwala bowiem człowiekowi wyrwać się z rytmu ziemskich zajęć, czasem nazbyt go pochłaniających, i na nowo sobie uświadomić, że wszystko jest dziełem Bożym. Człowiek, obdarzony przez Boga ogromną władzą nad stworzeniem, mógłby zapomnieć, że to Bóg jest Stwórcą, od którego wszystko zależy” (DD 65). Współcześnie, kiedy człowiek zdaje się być największym zagrożeniem dla siebie samego i drugiego człowieka, ma to szczególne znaczenie;

2° chroni przed w y z y s k i e m c z ł o w i e k a przez człowieka, traktowaniem człowieka jako towaru czy siły roboczej; pośród najważniejszych praw społecznych człowieka jest prawo do pracy, a z nim nierozdzielnie związane prawo do odpoczynku; w najważniejszym dokumencie papieża Jana Pawła II o pracy ludzkiej, encyklice *Laborem exercens*, zostaje to wyraźnie ukazane na podstawie analizy Księgi Rodzaju¹⁴;

3° chroni związane z l u d z k ą g o d n o ś c i ą potrzeby religijne, rodzinne, kulturowe i społeczne, trudne do zaspokojenia, „[...] jeśli nie jest zagwarantowany przynajmniej jeden dzień w tygodniu dający wszystkim możliwość wspólnego odpoczynku i świętowania” (DD 66);

4° „[...] pozwala sprowadzić do właściwych p r o p o r c j i codzienne troski i zajęcia”, gdyż zbyt często wartości duchowe ustępują miejsca rzeczom materialnym (DD 67);

¹⁴ „Opis stworzenia, jaki znajdujemy już w pierwszym rozdziale Księgi Rodzaju, jest równocześnie *jakby pierwszą «ewangelią pracy»*, ukazuje bowiem, na czym polega jej godność – uczy, że człowiek pracując, winien naśladować Boga, swojego Stwórcę, nosi bowiem w sobie – on jeden – ów szczególny pierwiastek podobieństwa do Niego. Powinien naśladować Boga zarówno pracując, jak i odpoczywając – skoro Bóg sam zechciał przedstawić mu swoje stwórcze działanie pod postacią *pracy i odpoczynku*. Owo zaś działanie Boga w świecie trwa stale, jak o tym świadczą słowa Chrystusa: «Ojciec mój działa aż do tej chwili [...]» (15, 17); działa stwórczą mocą, podtrzymując w istnieniu świat, który powołał do bytu z nicości – i działa mocą zbawczą w sercach ludzi, których od początku przeznaczył do «odpoczynku» (por. Hbr 4, 1.9 n.) w zjednoczeniu z Sobą, w «domu Ojca» (por. 14, 2). Stąd też i ludzka praca nie tylko domaga się odpoczynku «co siódmy dzień» (por. Pwt 5, 12 n.; Wj 20, 8-12), ale co więcej nie może polegać na samej tylko eksploatacji ludzkich sił w zewnętrznym działaniu – musi pozostawiać przestrzeń wewnętrzną, w której człowiek, stając się coraz bardziej tym, kim z woli Boga stawać się powinien, przygotowuje się do owego «odpoczynku», *jaki Pan gotuje swoim sługom i przyjaciółom* (por. Mt 25, 21)” (*Laborem exercens* 25).

5° ułatwia poznanie prawdziwej w a r t o ś c i o s ó b, wśród których żyjemy – „odzyskują one prawdziwe oblicze, gdy się z nimi spotykamy i nawiązujemy spokojną rozmowę (DD 67);

6° umożliwia odkrycie na nowo i zachwycenie się głęboko p i ę k n e m p r z y r o d y, która zawsze prowadzi do swego Stwórcy;

7° jest ona dniem, w którym człowiek zachowuje p o k ó j z Bogiem, z samym sobą i z bliźnimi (DD 67).

Prawdy te implikują następujące wnioski, będące zobowiązaniami dla chrześcijan:

1° Odpoczynek niedzielny ułatwia radość przebywania z Panem, napełniania się jego świętością, a więc umożliwia świętowanie.

2° Chrześcijanie winni korzystać ze swojego przyrodzonego prawa do odpoczynku i zaspokajać swoje potrzeby rodzinne, kulturowe i społeczne, „łącząc to z indywidualnymi i wspólnotowymi formami przeżywania wiary, która objawia się w obchodzeniu i świętowaniu dnia Pańskiego” (DD 67). Są też „[...] w sumieniu obowiązani do takiego zaplanowania odpoczynku niedzielnego, aby mogli uczestniczyć w Eucharystii powstrzymując się od pracy i zajęć nie licujących z nakazem świętowania dnia Pańskiego, który winien przynosić szczególną radość i pozwalać na nieodzowny wypoczynek ducha i ciała” (DD 67).

3° „Winni [oni] dołożyć starań, aby także w szczególnych okolicznościach naszej epoki prawodawstwo cywilne brało pod uwagę ich obowiązek świętowania niedzieli” (DD 67).

4° Wypoczynek ma być „[...] źródłem duchowego wzbogacenia, zapewniać większą wolność, umożliwiać kontemplację i sprzyjać braterskiej wspólnotocie” zyskując w ten sposób wymiar „proroczy”, potwierdzający „[...] nie tylko absolutny prymat Boga, ale także prymat godności człowieka nad wymogami ekonomii, a ponadto zapowiada w pewien sposób nadejście «nowego nieba» i «nowej ziemi», gdzie człowiek zostanie ostatecznie i całkowicie wyzwolony z niewoli swoich potrzeb” (DD 68).

NIEDZIELA DNIEM SOLIDARNOŚCI

Miłość jest najgłębszym motywem odkupienia człowieka przez Boga, wypełnieniem Prawa i Proroków, a tym samym największym przykazaniem wpływającym ze świętowania dnia Pańskiego. „W swojej śmierci i przez nią

Jezus otwiera ludziom czas Boży, będący miłością. W jednym słowie miłości nadrabia się cały stracony czas i dopełnia się historia człowieka [...]. Dniem Pańskim są ludzie, którzy urzeczywistniają miłość Chrystusa”¹⁵ Na tej historiozbowczej podstawie Jan Paweł II stwierdza: „Niedziela powinna również być dniem, w którym wierni mogą się poświęcić dziełom miłosierdzia, działalności charytatywnej i apostołstwu” (DD 69). Dopiero człowiek napełniony radością przebywania z Bogiem i uświęcony przez Boga jest zdolny poświęcić się tej działalności w sposób pełny i harmonijny. Papież zwraca tu więc uwagę na potrójną funkcję Kościoła i obecność w tym potrójnym działaniu Chrystusa. Obok liturgii jest to służba (*diakonia*) i apostołstwo – świadectwo (*martyria*). „Niedzielna Eucharystia bynajmniej nie zwalnia wiernych z obowiązku miłosierdzia, ale przeciwnie – jeszcze bardziej przynagla ich do podejmowania «wszelkich dzieł radości, pobożności i apostołstwa, aby one jasno świadczyły, że jakkolwiek chrześcijanie nie są z tego świata, są jednak światłością świata i oddają chwałę Bogu wobec ludzi»” (DD 69). Papież przytacza tu liczne przykłady z życia Kościoła apostołskiego oraz Ojców Kościoła, zachęcając następnie do konkretnych dzieł miłości wobec potrzebujących bliźnich.

Dzięki umieszczeniu w centrum świętowania i odpoczynku Eucharystii – uobecnienia największej miłości Boga do ludzi, która uzdolnia i zobowiązuje do przekazania tej miłości i solidarności braciom, niedziela jest „szkołą miłości, sprawiedliwości i pokoju” (DD 73)¹⁶

WNIOSKI

Odpoczynek powiązany z odnowieniem i pogłębieniem relacji z Bogiem (przez Chrystusa w Duchu Świętym zwłaszcza w Eucharystii) oraz relacji z ludźmi sprawia, że „[...] dzień Pański staje się [...] w sensie najbardziej autentycznym, także dniem człowieka” (DD 68).

Niedziela rozpatrywana jako dzień człowieka, świętowania człowieczeństwa, bycia człowiekiem stworzonym i zbawionym przez Boga ma swoje cen-

¹⁵ Grabner Haider. *Dzień Pański*. W: *Praktyczny słownik biblijny*. Red. A. Grabner-Haider. Warszawa 1995 s. 290.

¹⁶ Por. Jan Paweł II. *Redemptor hominis* 20.

trum w Eucharystii. Wszystkie elementy (radość, zbawienie, odpoczynek, solidarność) mają związek z Eucharystią.

Niedziela jest dniem człowieka również w tym aspekcie, że uzdolnia i zobowiązuje do miłości i solidarności międzyludzkiej.

Świętowanie niedzieli, stojąc na straży godności życia człowieka, jest też ważnym czynnikiem budowania nowej kultury życia ludzkiego.

Słowa Jezusa: „To szabat został ustanowiony dla człowieka” (Mk 2, 27) należy pojmować również w ten sposób, że szabat, a jeszcze bardziej jego wypełnienie – chrześcijańska niedziela jest ze swej istoty darem służącym zbawieniu i uświęceniu człowieka.

BIBLIOGRAFIA

- B i a n c h i E.: Niedziela dzień Pana, dzień człowieka. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 1998.
- G r z e ś k o w i a k J.: Liturgia dziś. Katowice: Księgarnia św. Jacka 1982.
- J a n P a w e ł II: Encyklika *Evangelium vitae*. W: Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II. Kraków: Znak 1996 s. 839-987
- J a n P a w e ł II: Encyklika *Laborem exercens*. W: Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II. Kraków: Znak 1996 s. 141-213
- J a n P a w e ł II: Encyklika *Redemptor hominis*. W: Encykliki Ojca świętego Jana Pawła II. Kraków: Znak 1996 s. 5-76.
- J a n P a w e ł II: Przekroczyć próg nadziei. Lublin: RW KUL 1994.
- Jan Paweł II. Pielgrzymki do Ojczyzny. Kraków: Znak 1999.
- Katechizm Kościoła Katolickiego. Poznań: Pallottinum 1994.
- G r a b n e r - H a i d e r A.: Dzień Pański. W: Praktyczny słownik biblijny. Red. A. Grabner-Haider. Warszawa: IW „Pax” 1995 s. 290.
- P a w e ł VI. Adhortacja *Gaudete in Domino*. „Acta Apostolicae Sedis” 67:1975 s. 289-322.
- S t y c z e ń T.: Wstęp do: Le Encicliche di Giovanni Paolo II. Milano 1994 s. VII-VIII.
- S z o s t e k A.: Antropologia „Redemptor hominis” „Roczniki Filozoficzne” 33-34:1985-1986 z. 2 s. 41-55.
- S z o s t e k A.: „Pozwólcie Chrystusowi mówić do człowieka” W piętnastolecie pontyfikatu Jana Pawła II. „Ethos” 6:1993 s. 21-32.
- T h o m a s Ch.: Tydzień. W: Słownik teologii biblijnej. Red. X. Léon-Dufour. Tłum. i oprac. K. Romaniuk. Poznań: Pallottinum 1973 s. 991.

SUNDAY AS THE MAN'S DAY

S u m m a r y

Sunday is the man's day as it "carries" in itself "the full joy of Christ" that is the joy of victory over sin and death, the joy of the return of mankind to the Father. It is the man's day also because it is the fulfilment of the Sabbath that defends his true dignity, pointing to God, the only the Lord of his heart, and in a special way to Christ, his true Redeemer, both from the power of Satan and the resulting disorderly desires, and from the power of death that is the consequence of sin. Sunday is also the day of rest that serves not only restoration of physical strength, but also anticipation of the eternal rest, showing the necessity of utter dependence on God, trust in Him and resigning one's whole life to Him, according to the Psalmist's words: "Unless the Lord builds the house, its builders will have toiled in vain" (Ps 127, 1). Discovering that he is God's child, man notices at the same time his brotherhood and solidarity with other people. This is why Sunday is a wonderful opportunity to discover and deepen all kinds of relations between people, starting with intensifying the bonds within the family.

Translated by Tadeusz Kartowicz

Słowa kluczowe: niedziela, świętowanie, odpoczynek, dzień człowieka.

Key words: Sunday, celebration, rest, man's day.